
KRÓNIKA

TUDOMÁNYOS TANÁCSKOZÁS AZ ÖTVEN ÉVES HÍDRŐL. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete és a Létünk szerkesztősége kétnapos tudományos tanácskozást szervezett folyóiratunk ötvenéves fennállása alkalmából, melyet október 3-án és 4-én tartottak meg Szabadkán, a Közgazdasági Kar Szervezési és Informatikai Kutatóintézetének a helyiségében. A Híd társadalmi, művelődéspolitikai és művészeti hatóságát felmért előadásokban s az azokat követő élénk és tartalmas vitákban művelődéstörténetünk fontos kérdései kerültek sokoldalú megvitatásra, egyben a további kutatásra is ösztönzően. A tanácskozás folyamán a következő előadások hangzottak el: Zivan Milisavac: Az OMPOK és a Híd érintkezési pontjai; Petkovic Kálmán: A Híd-hagyomány időszerűsége; Rehák László: A Híd arculata megalkakulásának első két évtizedében; Gaál György: Löbl Árpád és a Híd; Ljubivoje Cerović: A Híd-mozgalom, hatása az egyetemista szervezetek tevékenységére; Gerold László: A háború előtti Híd kritikája a kortárs jugoszláviai magyar irodalomról; Bányai János: Az intelligencia válságáról — A Híd társadalomkritikája; Tóth Lajos: Pedagógiai cikkek az induló Hídban; Pató Imre: Somorja-levelek a Kalangya főszerkesztőjéhez; Bela Duranci: A Híd 1938-as tárlata; Petrányi Ilona — Nemes G. Zsuzsanna: Jelentés egy irodalmi nyomozás ügyében — Bálint György és a Híd kapcsolataról; Utsai Csaba: Híd 1940; Boró Imre: A modernizmus a Hídban és Bosnyák István: A Híd autochtón jellegéről. Néhány előadó dolgozatát, mivel nem tudtak megjelenni a tanácskozáson, a tanácskozás részvevői sokszorosított formában kapták kéz-

hez: Cvetko Malušev: A háború előtti Híd anyagi körülményei; Juhász Géza: Laták István és a Híd; Bordás Győző: Sinkó Ervin és az áprilisi Híd valamint Tripolszky Géza: A Híd 1934-es tárlata Zentán. A tanácskozás anyagát a Létünk szerkesztősége újrólévi első számában teljes egészében közli.

A megjelenésének öt évtizedét ünneplő Hídről megemlékeztek a kishegyesi Csépe emléknapon és a Kanizsai írótáborban is.

ÚJ KÉPTÁR PÁRIZSBAN: A JEAN WALTER—PAUL GUILLAUME-GYŰJTEMÉNY

Párizs, a múzeumok és tárlatok városa nemrég új képtárral gazdagodott. Az Orangerie de Tuileries-ban kapott végleges otthont Jean Walter és Paul Guillaume gyűjteménye. Az épület a Tuileriák elején, a bejáratától jobbra áll, párhuzamosan az Impresszionizmus Múzeumával, a Galerie du Jeu de Paume-mal, s a Concorde tér obeliszkjére, szökőkútjaira és forgatagára néz.

A francia és a Franciaországban élő festőművészek alkotásait Paul Guillaume kezdte gyűjteni, majd halála után özvegyének második férje, Jean Walter építész-mérnök és gyáros folytatta. Walterné a gyűjteményt a francia államra hagyta azzal a kikötéssel, hogy az Orangerie-ben helyezték el, s nyissák meg a nagyközönség számára. Madame Walter kívánságának eleget tettek, s az érdeklődők most megtekinthetik ezt a gyűjteményt, mely tizenhárom alkotó 144 művét foglalja magába.

Franciák és külföldiek, fehérek és színes bőrűek, szakértők és turisták, diákok és nyugdíjasok, farmernadrágosok és selyemruhás hölgyek, művé-

szetkedvelők és kíváncsiak járják napról napra a tárlatot, s gyönyörködnek Paul Cézanne, André Derain, Kees Van Dongen, Marie Laurencin, Henri Matisse, Amedeo Modigliani, Claude Monet, Pablo Picasso, Pierre-Auguste Renoir, Henri Rousseau, a vámról, Alfred Sisley, Chaim Soutine és Maurice Utrillo műveiben.

Paul Guillaume, majd Jean Walter jó ízléssel, hozzáértéssel vásárolta, gyűjtötte a legkiemelkedőbb francia impresszionisták és a modern festők műveit, egészen 1930-ig. Itt vannak Cézanne csendéletei és tájképei, közöttük a gyönyörű Tájkép vörös sziklával, melyen megfigyelhetjük, nyomon követhetjük, hogyan jut el Cézanne a színnek elhelyezésével a kívánt hatásig, valamint a mesés Fák és házak; Renoir jellegzetes lányarcai, az eléggé érzelgős Zongorázó lányok egyik változata és egy rendkívül plasztikus csendélete; Monet szuggesztív színhatású Argenteuil-e; Matisse 1917 és 1927 között keletkezett elegáns enteriőrei. Ennek a képtárnak a tulajdona a vámról Rousseau képeinek legteljesebb franciaországi gyűjteménye. Ide tartoznak a Madame Paul Guillaume-ot, a Múzeum jötevőjét, valamint a Coco Chanelt, a neves ruhatervezőnőt megörökítő mondané festőnő, Marie Laurencin képei; ezeknek elmaradhatatlan tartozékai az állatok — myúlánk kutyák és özek —, melyeknek hosszúkás szemei éppúgy néznek ránk, mint az embereké. André Deraintól az 1920—1930-as időszakban készült képekből láthatunk itt, többek között érdekes csendéleteket és Guillaume-né portréját. Picasso sem hiányzik a Guillaume—Walter-gyűjteményből; az Ifjak, a Fürdőzők, a kubista Csendélet képviseli egyebek között. Utrillótól itt találjuk A párizsi Notre Dame-ot és Az orléans-i székesegyházat. A 22 festményből álló Soutine-gyűjteményt már a lépcsőkről megpillantja a látogató, s megdöbbentik a tobzódó színek, az eltorzult formák, az arcképek, a csendéletek — nagy darab húsok, madarak —, tájképek, melyekről sugárzik a festő súlyos lelki tusáinak nyoma, s

felejthetetlen, megrázó élményünkké válik. Modiglianitól, akinek egyik fő támogatója volt Paul Guillaume, néhány arcképet tartalmaz ez a gyűjtemény, közöttük Guillaume-ét is, akit Van Dongen is lefestett, s a két portrét alkalmunk van összevetni egy-egyben.

A képek száma tekintetében nem nagy tehát a Walter—Guillaume-gyűjtemény, de értékei szerint jelentős. Különös jellegzetessége, hogy azok a képek, melyeket itt láthatunk, kiegészítik az Impresszionizmus Múzeuma és a Pompidou Központban elhelyezett Modern Művészeti Múzeum anyagát. Jean Walter, Paul Guillaume — de nem kevésbé feleségük, a képtárban levő Laurencin- és Derain-festményen egyaránt álmodozónak látszó asszony — jóvoltából váltak az emberiség közös kincsévé.

TOMÁN László

SZILÁGYI GÁBOR CSÉPE-SOROZATA

Az idei Csépe-emléknapon* mutatta be Szilágyi Gábor azokat a rajzait, melyeket Csépe Imre témájára készített. Néhány kivétellel nem Csépe-illusztrációk ezek, hanem rajzok Csépe témáira, képzettársítások, hangulatok rögzítése, Csépe világának továbbképzése, képzőművészeti eszközökkel való újrateremtése.

Szilágyi arra vállalkozott, hogy azt az élményt, melyet neki a Csépe-írások jelentettek, jelentenek, a maga módján, a maga meglátása szerint tárja elénk. Neki ez új kifejezési lehetőség, élményvilága egy oldalának megjelentése, életérzésének, életfilozófiájának képbe foglalása. Ezért nem is fontos, mennyire azonosítja magát Csépevel, az íróval. Tájunkról, életünkéről és halálunkról van itt szó. Csépe-sorozat? Igen, de most már Szilágyi-sorozat. Egy olyan szintézis, melyben még látható elemek a Csépe-témák, a Csépe-hangulatok, de a vonalak, alakok már Szilágyi Gáboréi, aki maga

* A kishegyesi Ady Endre Általános Iskola előcsarnokában

mögött hagyta mindazt, ami konkrét utalás, hivatkozás. Végeredményben tehát Szilágyi Gábor világa ez, az ő hangulatai, megérzései, emlékei. Szilágyi Gábor nem tagadja azt a világot, melyben Csépe élt, hanem túlhaladja rajzaival.

Ahhoz, hogy Szilágyinak ezeket a képeit elfogadjuk, megértsük, nem okvetlenül szükséges elolvasni az esetleg említett Csépe-írásokat. Nem kommentárok ezek a Szilágyi-képek. Onálló képzőművészeti életük van: a vonalak, a formák élete akkor kezdődött, amikor papírra vetette őket, Csépe alakjaitól, látomásaitól ihletve persze, de tájunktól, embereinktől, sorunktól is, a papírtól, a temperátótól, az anyagok lehetőségeitől, az ecsettől, a felületek, árnyalatok játékától, a képek komponálásától még inkább.

TOMÁN László

ORSZÁGOS RÉGÉSZETI KONGRESSZUS ÚJVIDÉKEN. Október 9. és 11.-e között Újvidéken találkoztak Jugoszlávia régészei. Itt tartották meg XIII. kongresszusukat és itt volt egyúttal a Jugoszláviai Régészeti Egyesületek Szövetségének tisztújító közgyűlése is. Az elmúlt négy év folyamán a Szövetség elnöksége Újvidéken székelt és most adták tovább a stafétabotot a szlovéniai kollégáknak. Az egyre érezhetőbbé váló anyagi nehézségek következtében az országban működő kb. 600 régész közül csak 160 szakember vett részt a találkozón.

A közgyűlésnek és a kongresszusnak is külön-külön volt egy témája: Az előbbi: „A régészet helye és szerepe a mai társadalomban”, az utóbbi pedig „Védelmi rendszerek az őskortól a középkorig”. Mindkét téma telitalálatnak számít, mert, egyrésztől kirtúnt, hogy az ország egyes területein uralkodó különböző feltételeken túl is nagyon sok közös, sürgősen megoldandó probléma állja útját a régészet teljes kibontakozásának, vagy legalább annak, hogy a mai követelményeknek megfelelően lássa el feladatát. Másrésztől általános volt a vélemény, hogy a különböző történelmi

korok védelmi rendszereinek kutatása meglehetősen elhanyagolt terület, amellyel érdemes volt foglalkozni és amellyel a továbbiakban is foglalkozni kell.

A szakmai problémák között a vitaindító kiemelkedő helyen foglalkozott azzal, hogy a múzeumokban és egyéb hasonló intézményekben vontatottan folyik a fiatal szakemberek bevonása a munkába, annak ellenére, hogy pillanatnyilag közel 1000 végzett régész vár munkalehetőségre. A kutatók ezen kívül hiányát érzik a nagyméretű, országosan összehangolt programoknak, és azt is sokan hangoztatták, hogy nem kielégítő az elért eredmények áramlása és hogy az egyes országrészek közötti kapcsolatok is sokkal kisebbek a szükségesnél. Ezek a problémák azonban a szakma gazdasági helyzetétől függenek, mint ahogyan az is attól függ, hogy lesz-e minden felé elég szakkönyv és szakfolyóirat, hazai és külföldi egyaránt, a kutatók keze ügyében. A viták során többen kifogásolták, elrettentő példák felsorolásával alátámasztva azt a jelenséget is, hogy a műemlékvédő intézetek egy része anyagi érdekből nem minden esetben a tényleg arra szoruló, esetleg pusztulásra ítélt, értékes objektumokkal foglalkoznak. Ennek szenvedő alanyai legtöbbször a régészeti lelőhelyek.

A kongresszus főtémája keretében beszámolók hangzottak el, amelyek történelmi korszakokonként számoltak be arról, hogy milyen a pillanatnyi helyzet a védelmi rendszerek kutatása területén. Meglepődve hallották még a téma ismerői is, hogy Jugoszláviának csak nyugati részében, Szlovénia kivételével is mintegy ősi 3000 földváról és megerősített településről tudnak a régészek. Nagy figyelmet keltett dr. Nada Klaić (Zágráb) beszámolója, aki a középkori védművekkel kapcsolatban a megszokottaktól eltérő szemszögből próbált új tényekre rávilágítani. A hét fő-beszámoló mellett, szakosztályokra oszolva (őskor, antik világ, középkor) a résztvevők még harminc más beszámolót hallgattak meg.

Az eddigi gyakorlathoz híven, a kongresszus egyik napja a vendéglátó,

ezúttal tehát a Vajdaság területén elért régészeti eredmények ismertetésének volt szentelve. Őt kutató számolt be dióhéjban a nálunk már több mint száz éve folyó kutatások legkiemelkedőbb eredményeiről és vázolta fel a pillanatnyi tudományos problematikát.

A negyedik, befejező napon a régészek közös kirándulás keretében meglátogatták Zombort (Múzeum, Konjović képtár, Vármegeháza) és Szabadkát (Múzeum, Városháza).

SZEKERES László

DANILO KIŠ ANDRIĆ-DÍJA. A kimagasló értéket képviselő elbeszélés-kötetek díjazására alapított Andrić-díjat, az 1983. évi termésre Danilo Kiš belgrádi író kapta a zágrábi Globus és a belgrádi Prosveta közös gondozásában megjelent *Enciklopedija mrtvih* című kötetéért. A Petar Džadžić elnöklétével ülésező zsüri jelentése

szert a szűkebb keretben volt a díjazott könyv mellett Erih Koš *Izlet u Paragvaj* és Voja Čolanović *Miris promasaja* című könyve. Danilo Kiš könyvéről szóló recenzióink a Kritikai szemlében olvashatók.

ÍROKARAVÁN KIKINDÁN. Október 11-e és 14-e között rendezték meg a Vajdasági Íróegyesület új rendezvényét az írókaravánt. Az íróegyesület abból a célból iktatott még egy rendezvényt műsornaptárába, hogy még több város számára tegye lehetővé jelentősebb irodalmi akciók szervezését és a könyv népszerűsítését. Az idei rendezvény házigazdája Kikinda volt, ahol a számos rendezvény között szó volt az irodalmi alkotómunka helyzetéről. Ezzel a kérdéssel foglalkozik majd jövőre a Jugoszláv Írószövetség Újvidéken megrendezendő kongresszusa is.